

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

راهنمای حقوقی اسناد یکنواخت
درباره
قراردادهای تجاری بین‌المللی
(با تأکید بر بیع بین‌المللی)

با همکاری:
کمیسیون آنسیترال، کنفرانس لاهه و
موسسه یونیدورا

مترجم:

سیدحسین اسعدی

درآمد

این راهنما مشتمل بر ارزیابی اسناد حقوقی یکنواخت در زمینه قراردادهای تجاری بین‌المللی است. در فصل یکم و دوم، اطلاعاتی پیرامون منشا و هدف، قلمرو و رویکرد، و اهمیت مطالعه آن ارائه شده است. فصل سوم به موضوعات مربوط به حقوق بین‌الملل خصوصی یعنی، تعیین قانون حاکم بر قراردادهای تجاری بین‌المللی، خواه با یا بدون انتخاب طرفین می‌پردازد. در این بخش به متون تهیه شده از سوی کنفرانس حقوق بین‌الملل خصوصی لاهه، به‌ویژه اصول لاهه درباره انتخاب قانون حاکم در قراردادهای تجاری بین‌المللی اشاره می‌شود. فصل چهارم ناظر به حقوق یکنواخت بیع بین‌المللی است و به صورت ویژه در خصوص مقررات کنوانسیون سازمان ملل متحد درباره بیع بین‌المللی کالا، کنوانسیون مرور زمان در بیع بین‌المللی کالا و اصول قراردادهای تجاری بین‌المللی موسسه یونیدورا و نیز تعامل آنها با یکدیگر بحث و گفتگو می‌شود. موضوع فصل چهارم، اشاره به متون حقوقی یکنواخت منطقه‌ای و نمونه قراردادهای مبتنی بر این متون یکنواخت است. فصل پنجم درباره موضوعات حقوقی پرتکراری است که بارها در زمینه قراردادهای بیع رخ می‌دهد و نحوه برخورد اسناد حقوقی یکنواخت با آنها را نشان می‌دهد.

فصل نخست

مقدمه

مبحث نخست - منشا و هدف این راهنما

۱. برای چندین دهه، کنفرانس حقوق بین‌الملل خصوصی لاهه (کنفرانس لاهه)^{۳۶}، کمیسیون حقوق تجارت بین‌الملل سازمان ملل متحد (کمیسیون آنسیترال)^{۳۷} و موسسه بین‌المللی وحدت حقوق خصوصی (موسسه یونیدورا)^{۳۸} عهده‌دار تهیه و تنظیم متون حقوقی یکنواختی بوده‌اند که هماهنگ سازی و نوین سازی حقوق قراردادهای تجاری را ارتقا بخشیده است. سایر سازمان‌های دولتی و غیردولتی بین‌المللی نیز در سطوح جهانی و منطقه‌ای نقش مهمی ایفا کرده‌اند.

۲. پس از گذشت مدتی، کنفرانس لاهه، کمیسیون آنسیترال و موسسه یونیدورا اقدام به تهیه مجموعه متونی کرده‌اند که در واقع مکمل یکدیگرند: کنوانسیون سازمان ملل متحد درباره قراردادهای بیع بین‌المللی کالا مصوب ۱۹۸۰ (کنوانسیون بیع)^{۳۹}؛ اصول قراردادهای تجاری بین‌المللی موسسه یونیدورا (اصول یونیدورا)^{۴۰}؛ و اصول لاهه درباره انتخاب قانون حاکم در قراردادهای تجاری بین‌المللی (اصول لاهه)^{۴۱}. افزون بر این، کمیسیون آنسیترال معاهداتی را تهیه کرده است که با کنوانسیون بیع ارتباط نزدیکی داشته و در رابطه با موضوعات خاص مکمل آن هستند مانند کنوانسیون سازمان ملل متحد درباره استفاده از ارتباطات الکترونیکی در قراردادهای بین‌المللی مصوب ۲۰۰۵ (کنوانسیون ارتباطات الکترونیکی)^{۴۲} و کنوانسیون راجع به مرور زمان در بیع بین‌المللی کالا

. Hague Conference on Private International Law (HCCH)^{۳۶}
. United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL)^{۳۷}
. International Institute for the Unification of Private Law (Unidroit)^{۳۸}
. United Nations Convention on Contracts for the International Sale of^{۳۹}
Goods (۱۹۸۰) (CISG)
. Unidroit Principles of International Commercial Contracts (UPICC)^{۴۰}
. HCCH Principles on Choice of Law in International Commercial^{۴۱}
Contracts (HCCH Principles)
. United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in^{۴۲}
International Contracts (۲۰۰۵) (Electronic Communications Convention).

اعمال خواهد شد. با وجود این، ماده سوم آن به طرفین اجازه می‌دهد که اجرای این کنوانسیون را استثنا کنند یا اینکه از آثار هر کدام از مقررات آن عدول نمایند یا آن را تغییر دهند.

مبحث دوم - اجرای قواعد حقوق بین‌الملل خصوصی

۳۴. همان‌گونه که پیشتر گفته شد، معاملات بین‌المللی می‌توانند تابع اسناد حقوقی یکنواختی باشند که به صورت مستقیم یا بر اساس قواعد حقوق بین‌الملل خصوصی بر قرارداد اعمال می‌شوند.

۳۵. بیشتر کشورها، اگر نگوییم همه آنها، دارای قواعد حقوق بین‌الملل خصوصی هستند که بر اساس آن دادگاه می‌تواند برای تعیین قانون حاکم بر هر رابطه حقوقی مشخص بدان استناد کنند. در زمینه قراردادهای بیع یا معاملات بین‌المللی، دو شیوه رایج برای تعیین قانون حاکم وجود دارد: (الف) زمانی که طرفین قانون حاکم بر قراردادشان را برمی‌گزینند، این قواعد حقوق بین‌الملل خصوصی است که تعیین خواهد کرد که آیا انتخاب طرفین معتبر و کارا است یا خیر؛ و (ب) هنگامی که طرفین قانون حاکم بر قراردادشان را انتخاب ننمایند یا انتخاب آنها بی‌اعتبار و بی‌اثر باشد، قواعد حقوق بین‌الملل خصوصی تعیین خواهد کرد که کدام قانون بر معامله اعمال گردد.

۳۶. در این زمینه، هر سند حقوقی یکنواخت ممکن است بر معامله بین‌المللی نظیر قراردادهای بیع، جز از طریق اعمال مستقیم، بر اساس قواعد حقوق بین‌الملل خصوصی قابل اعمال باشد.

۳۷. سه شیوه در حقوق بین‌الملل خصوصی وجود دارد که بر اساس آنها یک سند حقوقی یکنواخت ممکن است بر معامله بین‌المللی حاکم باشد: (الف) هنگامی که طرفین، قانون کشور متعاهد آن معاهده حقوقی یکنواخت قابل اعمال بر معامله را به عنوان قانون حاکم بر معاملاتشان برگزینند؛ (ب) هنگامی که

طرفین، سند حقوقی یکنواختی را به عنوان «قواعد حقوقی» حاکم بر معاملاتشان برگزینند؛ و (پ) هنگامی که در فقدان انتخاب قانون حاکم از سوی طرفین، قواعد حقوق بین‌الملل خصوصی مربوطه به اجرای معاهده حقوقی یکنواختی منتهی گردد.

۳۸. هر کدام از این روش‌ها درباره قواعد قابل اعمال حقوق بین‌الملل خصوصی، مستقل از دیگری است. گاه، این قواعد قواعد داخلی حقوق بین‌الملل خصوصی مقر دادگاه هستند در حالی که بعضاً، قواعد حقوق بین‌الملل خصوصی در معاهده‌ای که کشور مقر دادگاه بدان پیوسته، گنجانده شده است. قواعد داخلی حقوق بین‌الملل خصوصی ممکن است از اصول حقوق نرم مانند اصول لاهه تأثیرپذیرند.

۳۹. در ادامه به بررسی قواعد حقوق بین‌الملل خصوصی موجود در معاهدات اشاره خواهد شد که در تعیین قانون حاکم بر معامله بین‌المللی مفید است. هنگام ارزیابی این قواعد دو سناریو در نظر گرفته میشود: (الف) زمانی که طرفین قانون حاکم را انتخاب کرده‌اند؛ و (ب) زمانی که طرفین چنین انتخابی را انجام نداده‌اند. همچنین، شرح مختصری پیرامون قواعد غیرمعاهداتی حقوق بین‌الملل خصوصی (حقوق نرم)، به‌ویژه اصول لاهه ارائه خواهد شد.

گفتار نخست - اجرای قواعد حقوق بین‌الملل خصوصی در صورت

انتخاب قانون حاکم از سوی طرفین

۴۰. اصل حاکمیت اراده در انتخاب قانون حاکم بر قراردادهای بین‌المللی اصولاً در بیشتر کشورهای جهان پذیرفته شده است. این اصل به آزادی طرفین برای انتخاب توافقی قانون (قوانین) یا نظام (نظام‌های) حقوقی حاکم بر روابط قراردادی آنها اشاره دارد. با وجود این، لازم به ذکر است که این استقلال بدون محدودیت نیست و قلمرو این خودمختاری از کشوری به کشور دیگر متفاوت است.